

The results achieved during the theoretical analysis allow us to assert that independent work is the highest level of educational activity since its organization requires students' purposefulness, knowledge, skills, understanding of their individual psychological constitutions, presence of motivation and willingness to overcome difficulties. Correct organization of independent work, on the part of the lecturer, is a way of formation of independence, mobility, creative potential and competitiveness of future specialists which promotes effective fulfillment of future professional activities on a level with highest world standards.

Future prospects of further study are seen in the search for effective methods of management of independent work and the role of extracurricular activities in the process of vocational training of philologists at higher educational establishments of Ukraine.

References:

1. Биконя О. П. Форми та види самостійної поза аудиторної роботи з англійської мови в економічному вищому навчальному закладі // Теоретичні питання культури, освіти і виховання. – Київ, 2012. – В. 45. – С. 90–93.
2. Галузинський В. М. Педагогіка: теорія та історія / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К.: Вища школа, 1995. – 237 с.
3. Грицюк Л. К., Сірук М. В. Організація самостійної роботи студентів у навчальному процесі вищого навчального закладу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/1010/3/Gritsyuk.pdf> – Назва з екрану.
4. Есипов Б. П. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Борис Петрович Есипов. – М.: Учпедгиз, 1961. – 239 с.
5. Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки / Ірина Павлівна Задорожна. – Т.: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – 414 с.
6. Закон України «Про вищу освіту». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14/page3> – Назва з екрану.
7. Зимняя И. А. Психология обучения неродному языку / Ирина Алексеевна. – М.: Русский язык, 1989. – 219 с.
8. Капська А. Й. Організація самостійної роботи студентів у світлі вимог Болонської системи // Соціалізація особистості. – К., 2007. – Т. XXIX. – С. 3–11.
9. Крысько В. Г. Психология и педагогика / Владимир Гаврилович Крысько. – М.: Изд-во Омега-Л, 2006. – 368 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> – Назва з екрану.
11. Онучак Л. В. Педагогічні умови організації самостійної поза аудиторної роботи студентів економічних спеціальностей: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Онучак Людмила Володимирівна. – Київ, 2002. – 202 с.
12. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении / Павел Иванович Пидкасистый. – М.: Педагогика, 1980. – 240 с.
13. Шамова Т. И. Активизация учения школьников / Татьяна Ивановна Шамова. – Москва, 1982. – 208 с.

УДК 811

Т. С. Басюк, В. Ю. Бійчук,

Львівський Національний Університет ім. Івана Франка, м. Львів

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ПЕРШОЧЕРГОВИЙ ЧИННИК ПОРОЗУМІННЯ МІЖ НАРОДАМИ

Стаття присвячена дослідженню важливості міжкультурної комунікації в процесі підготовки майбутніх спеціалістів в умовах інтеграційного процесу. Проведений аналіз понять 'міжнародна інтеграція' та 'професійна компетентність'. Подані ідеї щодо застосування активних методів навчання з метою збільшення інтересу до навчального процесу.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, інтеграційний процес, спілкування, міжкультурна компетентність, етикет, ідентифікація, культурні відмінності.

Статья посвящена исследованию важности межкультурной коммуникации в процессе подготовки будущих специалистов в условиях интеграционного процесса. Проведенный анализ понятий «международная интеграция» и «профессиональная компетентность». Представленные идеи по применению активных методов обучения с целью увеличения интереса к учебному процессу.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, интеграционный процесс, общение, межкультурная компетентность, этикет, идентификация, культурные различия.

The article aims to explore the importance of cross-cultural communication in the training of future professionals in terms of the integration process. The concepts of 'international integration' and 'professional competence' are analyzed. The ideas on the use of active learning methods in order to increase interest in the learning process are presented.

Key words: intercultural communication, integration process, communication, intercultural competence, etiquette, identification, cultural differences.

Постановка проблеми. Стрімкий глобалізаційний процес, який охоплює усі, без виключення, сфери людського життя, розширення кордонів Європейського Союзу, значний розвиток туризму, міграція та інтеграція іноземців, зміцнення міжнародних відносин, розширення ринку праці у зв'язку з обміном студентами та професійними кадрами призводить до виникнення реальної необхідності розпізнавати культурні відмінності, розуміти їх значення та усвідомлювати, що міжкультурна комунікація впливає на такі психологічні процеси, як сприйняття, мислення, розуміння та поведінку [6]. Тому, реально усвідомлення відмінностей між культурами і бажання визнавати ці відмінності та бути готовими їх поважати уможливають налагодження плідної співпраці [1].

Процес всевітньої глобалізації сприяє розумінню комунікації між різними культурними системами як істотного елемента картини сучасного світу. Ці процеси передбачають регулярні контакти у різних сферах між представниками різних культур. Така ситуація вимагає вирішення поставлених практичних завдань та питань культурної адаптації однієї культури на теренах іншої.

Мета статті полягає у важливості розуміння якісної професійної іншомовної підготовки майбутніх спеціалістів в процесі міжкультурної інтеграції, адже неправильний підхід чи не знання тонкощів цих аспектів може призвести до неминучих та болючих наслідків. Саме це дає поштовх глибше вивчати та досліджувати міжкультурні відмінності, усвідомити їх важливість як невід'ємний елемент міжкультурного спілкування щоб уникнути непорозуміння та конфузів.

Підсумовуючи усе вище сказане, виникає необхідність розглянути сам термін «Інтеграція», який дасть глибше розуміння поставленої проблеми.

Інтеграція (від лат. integration – поповнення, відновлення) позначає стан внутрішньої цілісності тої або іншої культурної освіти, а також узгодженість між різними її елементами. Крім того, під інтеграцією часто розуміють процеси, результатом яких повинна стати така взаємоузгодженість різних суб'єктів культури. Різними дослідниками інтеграція культури (або інтеграція культур) інтерпретується по-різному, в якості ведучого моменту виділяються різні сторони культурної діяльності. [2] Культурна інтеграція розуміється, наприклад, як логічна, емоційна або естетична узгодженість між культурними значеннями, як процес узгодження цих значень між різними суб'єктами культури та культурними нормами і реальною поведінкою носіїв культури. Часто сприймаємо її як функціональну взаємозалежність між різними елементами культури, такими як звичаї, інститути, культурна практика, імперативи повсякденності і т. д. Тому це дає великий поштовх та мотивацію викладачам вищих шкіл до інтенсивного розгляду даної проблеми та усвідомлення донести цю проблему до уваги своїх вихованців. На сьогоднішній день першочерговим завданням перед викладачем стоїть не лише навчити іноземної мови, як засобу спілкування, а й заохотити студентів розуміти, сприймати та поважати відмінності у культурі, релігії, побуті та інших соціальних процесах.

Лише розумне поєднання усіх цих моментів дасть можливість комфортного перебування та плідної співпраці в іншомовному соціумі. Потрібно враховувати потреби мультилінгвальної і мультикультурної Європи та розвивати здатність спілкуватись один з одним понад мовні та культурні кордони.

Сьогодні статус іноземної мови стрімко зростає. Вивчення іноземних мов стає вимогою часу. Особливо у сфері освіти приділяється увага мовній підготовці, яка має сприяти формуванню сучасного сприйняття національної свідомості кожної особистості, а також здатності до життя у дусі взаємопорозуміння, миру, злагоди між народами та етнічними, національними та релігійними групами. [2] Мова є не лише головним аспектом культури, але й виступає засобом досягнення культурних проявів. Тому сьогодні набуває актуальності соціокультурний підхід, який наголошує на вивченні мови через культуру.

Держава завжди потребувала і надалі потребує висококваліфікованих фахівців із знанням іноземних мов, професіоналів, готових до гідної участі у міжнародному співробітництві та формуванні нового ставлення до України в Європі та світі. [6] Іноземна мова все більше набуває ролі засобу міжкультурного та професійного спілкування. Усе це зумовлює необхідність модернізації системи української освіти в умовах інтенсивного розвитку соціально-економічних відношень в суспільстві, передбачає актуалізацію проблем підвищення якості вищої освіти, що визначається не тільки об'ємом знань за фахом, але й здатністю майбутніх випускників до їх творчого застосування у реалізації завдань фахового спрямування, спроможність здійснювати іншомовне спілкування з фахівцями з інших країн, а також виконувати професійну діяльність в умовах іншомовного середовища.

Проблема формування іншомовних навичок у майбутніх спеціалістів завжди привертала увагу дослідників. У роботах сучасних дослідників (І. О. Зимня, І. В. Анічков, Г. В. Рогова, Ю. І. Пасов, О. М. Волченко, Г. О. Копил, В. Г. Редько) наголошується на актуальності проблеми удосконалення змісту навчання іноземних мов майбутніх фахівців як однієї зі складових їхнього загальнокультурного розвитку і професійної підготовленості. Іншомовна підготовка відкриває широкі можливості для загальнокультурного, особистісного і професійного розвитку кожної особистості, тому доцільною є спрямованість навчання іноземної мови на формування професійної компетентності.

Сутність поняття професійної компетентності було предметом розгляду в роботах О. Є. Антонової, В. П. Беспалька, О. А. Дубасенюк, М. Б. Євтуха, І. А. Зазюна, Н. В. Кузьміної, О. Є. Ломакіної, Н. Г. Ничкало, Є. М. Павлутенкова, І. Пискунова, М. В. Розова, В. О. Сластьоніна та ін.

Поняття «професійна компетентність» характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, яка володіє знаннями, навичками та уміннями, набутими власним шляхом і за досвіду практичної діяльності, що дають змогу їй демонструвати професійно – грамотне мислення, оцінку, думку і здатність розв'язувати проблеми професійного характеру [5]. Під професійною іншомовною компетентністю ми розуміємо сукупність знань (лексичних, граматичних, фонетичних, орфографічних), умінь в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі та навичок спілкування, що забезпечує володіння іноземною мовою на професійному рівні. [8]

Варто зазначити, що сьогодні на Європейському континенті розмовляють на більш, ніж 225 мовах. Англійська продовжує збільшувати свою частку як найбільш розповсюджена іноземна мова.

В цьому процесі важливим є :

- володіння універсальними для всіх мов і культур еталонними стандартами, фактами;
- урахування специфічного, індивідуального, автентичності сприймання засвоєння інформації;
- її культурна і когнітивна ідентифікація;
- збіг в ціннісних орієнтаціях і судженнях.

Культура професійного спілкування характеризується рівнем розвитку комунікативних знань і умінь та дозволяє здійснювати міжсуб'єктну взаємодію, спрямовану на ефективне виконання професійних обов'язків. Питання етики ділового спілкування розглядалися у працях І.Альохіної, Т.Аргентової, В.Співак та ін. Під етикетними нормами розуміють доцільність вживання мовленнєвих засобів у різних соціальних умовах (мовець добирає певні формули мовленнєвого етикету відповідно до соціального статусу партнера в комунікації). [1]

Прагматичні норми – це правила спілкування (зокрема, вміння розпочати та закінчити розмову тощо) і тактика спілкування (вміння перефразувати вислів, заповнити паузу тощо). [7] Практика комунікативного підходу до вивчення мови переконана, що ці компоненти спілкування відіграють у ньому не менш важливу роль, ніж, наприклад, правильність мовлення, оскільки неправильне звертання із порушенням етикетної норми може призвести до більш негативних наслідків, ніж граматична чи лексична помилка. [3] Тривалі, незаповнені паузи, незавершені речення, незв'язність мовлення ведуть до втрати інтересу з боку слухача. Тому дотримання правил мовленнєвого етикету сприятиме удосконаленню культури професійного спілкування фахівців. [4].

Саме тому, викладачі відіграють одну чи не з ключових ролей у підготовці майбутнього фахівця, адже саме вони є «скульпторами», які безпосередньо залучені в процес створення такого неповторного шедевра, як «особистість». Викладачам потрібно приділяти велику увагу організації навчального процесу, правильно структурувати його та зробити його якомога цікавішими та ефективнішими для сприйняття студентами. Вважаємо, що одними з результативних методів професійного навчання та підготовки майбутніх фахівців може слугувати наступне:

- Читання автентичних текстів та преси, їх активне обговорення, організація дискусій, опрацювання невідомого вокабуляру;

- Перегляд наукових програм, фільмів в оригіналі, спеціально-розроблених навчальних програм відповідно до спеціалізації;
- Створення студентами презентацій, які б включали ознайомлення з іншими культурами та дозволили б провести порівняльний аналіз, помітити відмінності у мові, культурі, звичаях, побуті;
- Залучення до навчального процесу представників міжнародних компаній, які б з власного досвіду могли поділитися знаннями як досягнути успіху та професійного росту;
- Мотивувати студентів відвідувати (факультативно) курси Лінгвокраїнознавства, де б вони могли активно відкривати для себе нові та цікаві сторони іншомовної культури;
- Розробка різноманітних авторських інтерактивних завдань, типу квестів, брейн-рингів і т.д. для ефективнішого та цікавішого пізнання та розуміння міжкультурних відмінностей;
- Розгляд конкретних ситуацій, управлінських прикладів, ділових ігор, розігрування ролей, диспутів протидіючих груп, розбирання ділових ситуацій.

На наш погляд, у результаті молодий спеціаліст, приступаючи до виконання службових обов'язків, з першого ж дня добре знатиме предмет діяльності, сферу своїх професійних повноважень і завдань та цим самим зведе до мінімуму час на «входження» на посаду.

Але, на жаль, слід зауважити, що як показує практика, у процесі навчання ми стикаємося з багатьма перешкодами, які блокують та не дають змогу виконати поставлені цілі та досягнути бажаного результату, а саме:

- Обмежена кількість годин, що відводиться на вивчення іноземної мови, і, водночас, високі вимоги щодо володіння іноземною мовою після закінчення курсу;
- Недостатня кількість технічного забезпечення;
- Наявність у студентів, які вступають у ВНЗ різного рівня знань іноземної мови;
- Брак активних форм та методів навчання, які б дозволили наблизити навчальний процес до реальності, імітуючи професійну діяльність.

Зрештою, попри усі негативні моменти чи явища, які виникають в процесі навчання кожен повинен усвідомлювати важливість, необхідність та значущість своєї роботи та поставлених цілей. Адже ми живемо в часи легендарних історичних змін, в часи становлення ' нової ' України, де кожен може і повинен зробити свій маленький, але невід'ємний вклад, з великою свідомістю та святою відповідальністю ставитися до своїх безпосередніх обов'язків. «Міняйте світ до кращого, дбайте про нього, бо ви в ньому живете» (Андрій Кузьменко)

Як підсумок, слід зауважити, що одним із головних завдань сучасної освіти є виховання особистості, котра здатна пізнавати й творити культуру шляхом діалогічного спілкування, що вимагає від усіх учасників процесу високого рівня комунікативної культури, комунікативної компетентності, розвинутих навичок спілкування. Вона можлива за умови правильно організованого міжкультурного діалогу. І не слід недооцінювати важливість цього процесу, адже, якщо ми, викладачі, приділимо відповідну увагу щодо процесу формування між культурної компетентності, це дасть змогу уникнути багатьох проблем для майбутніх спеціалістів у їхній професійній діяльності.

Література:

1. Вороб'єва С. А. Деловой английский язык для сферы туризма. Your Way to Tourism / С. А. Вороб'єва. – М. : Филоматис, 2006. – 352 с.
2. Донец П. Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации / П. Н. Донец. – Харьков : Штрих, 2001. – 384 с.
3. Зязюн. І. А. Педагогічна майстерність / І. А. Зязюн. – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
4. Елизарова Г. В. Формирование межкультурной компетенции студентов в процессе обучения иноязычному общению : дис.... докт. пед. наук : 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / Г. В. Елизарова. – СПб., 2001 – 371 с.
5. Мальцева К. С. Міжкультурні непорозуміння і проблема міжкультурного перекладу: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.04 / Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2002. – 20 с.
6. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
7. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пособие / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово / Slovo, 2000. – 624 с.
8. Canal M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy // Richards J. and Schmidt R., (eds.) Language and Communication. – London : Longman, 1983. – P. 237.
9. Porter, R. E. & Samovar, L. A, eds. Intercultural Communication: A reader. Fifth edition. – Belmont : Wadsworth Publishing Company, 1988. – 340 p.

УДК 316.28:811.111 (07)

Ю. В. Веремчук,

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ПОДОЛАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ ЯК ЗАПОРУКА ФАХОВОГО УСПІХУ

У статті розглядаються особливості та чинники виникнення комунікативних бар'єрів під час вивчення англійської мови студентами технічного напрямку. Метою статті є не узагальнення, а глибше розуміння проблеми. У ній, зокрема, розглядаються роль та значення мотивації та самооцінки студентів в процесі професійної іншомовної підготовки, а також важливість вибору правильної навчальної стратегії для успішного набуття комунікативної компетенції.

Ключові слова: комунікативний бар'єр, мотивація, навчальна стратегія.

Статья посвящена особенностям возникновения коммуникативных барьеров в процессе изучения английского языка студентами технического направления. Цель статьи более глубокое понимание проблемы: рассматривается роль и значение мотивации и самооценки студентов, а также важность выбора правильной стратегии обучения для успешного приобретения коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: коммуникативный барьер, мотивация, стратегия обучения.